

Som sigtekorn på et geværløb

Helt op i 1700-tallet var Ribe en betydelig handelsplads. Men at sejle ud og ind mellem Fanø og Mandø var en risikabel affære. Derfor blev der langs sejlrenderne lagt søtønder og sat koste ud. Ud for Sønderho blev der opsat to båker, som kaldtes Æ Kåver og Æ læns Kåver.

De to sømærker fungerede som sigtekorn på et geværløb: Når skibsføreren på sit skib havde de to sømærker over ét, vidste han at de angav et sejløb og at han var på sikker vej. (Tegning: Bernd Hobohm).

Danmarks ældste sømærke

Æ Kåver vides første gang at være rejst i 1624. I Sønderho Kirke findes bevaret et gammelt stolestade, som viser en graffititegning af det ældste sømærke. Har en konfirmand i 1659 siddet og kedet sig til gudstjenesten? Har han hellere villet kigge ud ad den gamle kirkes sydvendte vinduer over mod Æ Kåver og her skåret motivet og sit navnetræk med en

kniv, mens måske drømte om udlængsler og sejlads på de syv have? (Tegning af Bernd Hobohm).

De to båker på gravsten i Sønderho Kirke

På skipper Thomas Sonnichsen Møllers gravsten fra 1780 ses de to båker gengivet bag en 3-mastet smakke, som var en af Vadehavets typiske skibstyper.

Kort over Vadehavet 1807

På søkortet ses Sønderhos to båker, sejlrender, koste og dybder angivet i fod ved daglig højvande. Indtil slutningen af 1700-tallet havde det været Ribes købmænd og redere, der havde bekostet sømærkerne, men da Sønderho blev en betydelig søfartsby, overtog sønderhoningerne selv opførelse og vedligeholdelse af båkerne.

Æ læns kåver

Omkring 1900 var der ikke længere brug for sømærkerne, og de forfaldt hurtigt. Den yderste ude ved kysten mod sydvest (Æ læns Kåver), der her ses på et postkort, måtte tages ned i 1915.

Æ Kåver males

Selvom Æ Kåver i 1900-tallet ikke længere havde nogen navigationsmæssig betydning, blev den i et vist omfang vedligeholdt med udskiftning af tømmer og med fornøden maling. Her er det tønde-lægger Hans Petersen der maler den i 1924-25.

I en efterårsstorm den 19. oktober 1935 væltede den gamle kåver. Bag den ses Geodætisk Instituts to trigonometriske stationer: Pejletårnet rejst over fikspunktblokken og yderst til højre anes granitpostamentet, som blev fjernet i 1945, men som i 2011 er blevet erstattet af et tilsvarende.

Æ Kåver genrejst i 2011

I 1972 forsøgte en række initiativrige mennesker at få genrejst Æ Kåver, men projektet blev ikke realiseret. I 2007 blev ideen igen bragt på bane, og efter fundraising og dispensation givet af Fredningsnævnet for Sydjylland i maj 2010 kunne Sønderho Havn Støtteforening den 1. søndag i advent, 27. november 2011 indvie den nye kåver, som er en tro kopi af Æ Kåver fra 1935.

Fakta om Æ Kåver

Planlagt indvielse: 27. november 2011.
 Højde: 14,50 m. Højde over havet: 18,65 m.
 Tømmeret: De to 7,5 m lange krydsliggende fundamenter er 165 år gammelt egetømmer fra en holstens skov ved Lübeck. Det øvrige tømmer er 14 douglasgraner fra Silkeborgskovene. Kongemasten måler 14,00 x 0,34 x 0,34 m. Træets totalhøjde før fældningen i december 2010 var 43,60 m, og det var 97 år gammelt. Ved foden var det omkring 80 cm i diameter.
 Vindfløjen er 92 cm lang og udført i rustfri stål.
 Æ Kåver hviler på et fundament bestående af fem store betonelementer, hvoraf det tungeste vejer omkring 5 tons.
 Tømmeret er malet med italienskrød original linoliemaling.

Samarbejdspartnere

- Arkitekt: Torben Mahlers Tegnestue A/S, Esbjerg.
- Ingeniørarbejde: Johansson & Kalstrup A/S, rådgivende ingeniører, Esbjerg.
- Tømrerarbejde: Tømrer- og snedkermestrene Niels Brink Jensen, Gustav Petersen og Arne Wohlert, alle Sønderho.
- Afsætning: Landinspektørerne Syd I/S, Esbjerg.
- Kran: BMS A/S, Esbjerg.
- Transport: Frank Segall, Esbjerg.
- Jordarbejde: Frits Brinch & Sønner ApS, Sønderho.
- Betonfundamenter: Hoffmann A/S, Fredericia.
- Douglastømmer: Naturstyrelsen Søhøjlandet, Silkeborg.
- Egetømmer: Herskind Savværk ApS, Galten.
- Opskæring af tømmer: Højgaard Tømmerhuse ApS, Hinnerup.
- Vindfløj: Thubalka A/S, Vejle.
- Linoliemaling: Original Linoliemaling, Haderslev.
- Lynafleder: Dansk Lynbeskyttelse A/S, Vamdrup.
- Arkæologi: Sydvestjyske Museer.
- Modeller: Max Myrup, Sønderho.
- Fonden Gamle Sønderho.
- Sønderho-Arkivet.
- Historisk konsulent: Per Hofman Hansen.

Bygherre

Sønderho Havn Støtteforening i samarbejde med Fanø Kommune.

Sponsorer

Fanø Sparekasse, Fiskeri LAG Vestjylland, Fonden af 29. december 1967, Hempel Fonden, Lauritzen Fonden.

BMS A/S i Esbjerg, Casa Grafika, FanøFærgen, Fanø Gravering, Fanø Ugeblad, Frank Segall, Frits Brinch & Sønner Aps, Johansson & Kalstrup, Max Myrup, Original Linoliemaling, Per Arnoldi, Thubalka A/S, Torben Mahlers Tegnestue samt tømrermestrene Niels Brink Jensen, Gustav Petersen og Arne Wohlert.

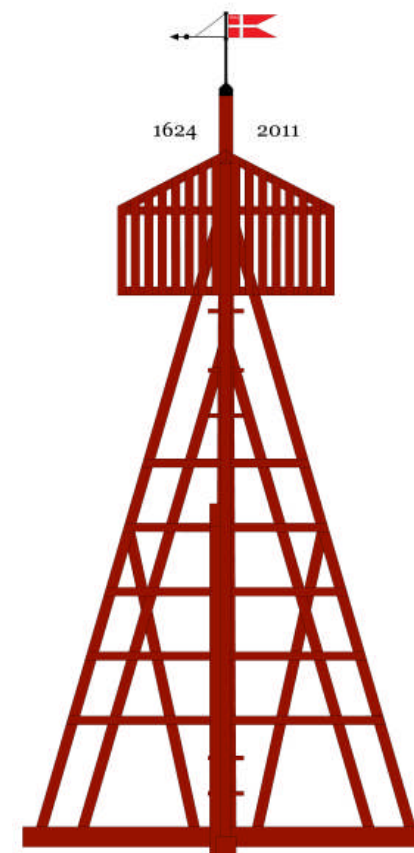

Denne folder er udgivet af Sønderho Havn Støtteforening. 3. udgave, oktober 2011. For yderligere oplysninger se foreningens hjemmeside www.sonderhohavn.dk eller skriv til info@sonderhohavn.dk
 Tryk: Casa Grafika, Nordby, Fanø.
 Tekst og grafisk tilrettelæggelse:
 Bibliotekar Per Hofman Hansen, www.aldus.dk/fanoe

Danmarks ældste sømærke

”Æ Kåver”

Sønderho, Fanø
 – et pejlemærke for søfarende

Udgivet af
Sønderho Havn Støtteforening
www.sonderhohavn.dk